

LUNDS
UNIVERSITET

Rasism eller kulturalism?

En innehållsanalys av Sverigedemokraternas principprogram

Maria Blomkvist

Avdelningen för mänskliga rättighetsstudier

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK30

Höstterminen 2013

10 495 ord

**HUMAN
RIGHTS
STUDIES**
LUND UNIVERSITY

Abstract

This essay aims to discuss the racism that is said to flourish in Europe, and more specifically in Sweden, today. This is done by examining the Sweden Democrats' policy program adopted in 2011. The method used to analyze the document is a theory-based content analysis. The theory used for the analysis is the definition of racism done by George M. Fredrickson as it is presented in his book "Racism: a short history". The results show that it is not evident that the views and opinions of the Sweden Democrats are racist as much as they can be described as culturalist and xenophobic. Based on the results the possible danger of not defining certain aspects as racism is further discussed, as well as the issue of the Sweden Democrats' use of language and words in relation to the anti-racist discourse and lastly some thoughts on what a political policy programme in reality entails is presented.

Denna uppsats syftar till att diskutera den rasism som sägs blomstra i Europa, och mer specifikt i Sverige, idag. Detta görs genom att undersöka Sverigedemokraternas principprogram som antogs 2011. Den metod som används för att analysera programmet är en teoribaserad innehållsanalys. Teorin som används för analysen är den definition av rasism som görs av George M. Fredrickson och som presenteras i hans bok "Rasism: en kort historik". Resultaten visar att det inte är uppenbart att Sverigedemokraternas synpunkter och åsikter är rasistiska i samma utsträckning som de kan beskrivas som kulturalistiska och främlingsfientliga. Utifrån resultaten diskuteras vidare en eventuell fara med att inte definiera vissa aspekter som rasism, problematiken med Sverigedemokraternas språkbruk och ordval i förhållande till den anti-rasistiska diskursen samt några tankar kring vad ett principprogram i realiteten innebär.

Key words:

Racism, The Sweden Democrats, islamofobia, race, culturalism

Rasism, Sverigedemokraterna, islamofobi, ras, kulturalism

1	Introduktion	5
1.1	Syfte och frågeställning	6
1.2	Material	6
1.2.1	Primärmaterial	6
1.2.2	Sekundärmaterial	6
1.3	Avgränsningar	7
2	Bakgrund	8
2.1	En biologisk och genetisk fråga	8
2.2	Kopplingen mellan ras och kultur	10
2.3	Islamofobi och hotet av multikulturalism	12
3	Teori och metod	14
3.1	Teori	14
3.1.1	Rasismens uppståndelse och utveckling	14
3.1.2	Öppet rasistiska regimer	17
3.1.3	Rasismens avgränsningar	18
3.2	Metod	20
4	Analys av Sverigedemokraternas principprogram	21
4.1	Sverigedemokraterna och människan	21
4.2	Sverigedemokraterna och nationalismen	22
4.3	Sverigedemokraterna och nationen	23

4.4 Sverigedemokraterna och kulturen	24
4.5 Sverigedemokraterna och mångkulturalismen	26
4.6 Sverigedemokraterna och invandringen	27
4.7 Sverigedemokraterna och religionen	27
4.8 Sverigedemokraterna och rättssamhället	28
4.9 Slutsatser	29
5 Diskussion	30
5.1 Kraften av ett ord	30
5.3 Den antirasistiska diskursens problematik	31
5.2 Ett principprogramms innebörd	32
6 Referenser	33

1 Introduktion

Det pågår idag en kontroversiell debatt angående hur begreppet ras skall definieras och användas. Många är överens om att ras i första hand är ett uttryck för en socialt skapad maktstruktur¹ men det finns fortfarande även argument för att olika mänskliga raser är en vetenskaplig verklighet.² Det är uppenbart att det existerar genetiska skillnader mellan befolkningsgrupper men det är inte självklart att dessa bör definieras som skilda raser.³ Förvirringen kring vad en ras egentligen är, hur den skall fastställas och om den överhuvudtaget existerar gör att begreppet ras tillsammans med termer som kultur och etnicitet blandas ihop i debatten. De används ofta liktydigt utan att det bringas klarhet i vad dessa begrepp i realiteten inbegriper.⁴ Detta bidrar till att det historiska tänkandet om ras som någonting statistiskt, och i stor mån oföränderligt, i viss mån även appliceras på synen av kultur.⁵

Främlingsfientligheten som florerar i Europa idag har på många sätt samma konsekvenser som rasism. Fokus har dock således i mångt och mycket flyttats bort från den genetiska och biologiska aspekten och istället har vad som kan kallas kulturell rasism brett ut sig. Kulturella och religiösa uttryck rasifieras så att det som först verkar vara religionsbunden intolerans och trångsynthet snarare kan ses som ett uttryck för en uppfattning om ras och rasism.⁶ Det finns idag inom Europa en ängslan och fruktan för en europeiska nedgång och fördärv som kan sammankopplas med åsikter kring migration, multikulturalism och nationell integritet.⁷ På det politiska planet i Sverige representeras dessa idéer starkast av Sverigedemokraterna vars politik omfattar starka anti-muslimska uppfattningar och går så långt som att varna för att Sverige är i risk för en islamisk revolution.⁸

¹ Brah, Avtar, "Re-framing Europe: En-gendered Racism, Ethnicities and Nationalisms in Contemporary Western Europe" in *Feminist Review*, 1993, No 45, s. 11

² Malik, Kenan, *Strange fruit: why both sides are wrong in the race debate*, One World, Oxford, 2008, s. 13

³ Malik, Kenan, 2008, s. 3

⁴ Fernando, Suman, "Race and culture issues in mental health and some thoughts on ethnic identity" in *Counselling Psychology Quarterly*, 2012, Vol. 25, No. 2, s. 118

⁵ Fernando, Suman, 2012, s. 113

⁶ Taras, Raymond, "'Islamophobia never stands still': race, religion, and culture" in *Ethnic and Racial Studies*, 2013, Vol. 36, No. 3, s. 421-422

⁷ Bhatt, Chetan, "The New Xenologies of Europe: Civil Tensions and Mythic Pasts" in *Journal of Civil Society*, 2012, Vol. 8, No 3, s. 309

⁸ Bhatt, Chetan, 2012, s. 322

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att analysera Sverigedemokraternas principprogram från 2011 utifrån George M. Fredricksons teori om rasism kontra religiös och kulturell intolerans. Genom att undersöka hur väl innehållet i principprogrammet sammanfaller med Fredricksons definition av rasism hoppas jag kunna bringa klarhet i huruvida Sverigedemokraterna kan anses vara ett rasistiskt parti eller ej. Min frågeställning är följaktligen: Är Sverigedemokraterna ett rasistiskt parti utifrån Fredricksons definition av rasism?

1.2 Material

Detta kapitel presenterar materialet som används i denna uppsats. Sverigedemokraternas principprogram används som primärmaterial medan ett antal böcker och artiklar från ett flertal olika författare används för att ge en relevant bakgrund till ämnet.

1.2.1 Primärmaterial

Mitt primärmaterial är, som nämnt, Sverigedemokraternas principprogram som antogs år 2011. Detta dokument kommer att ligga till grund för min analys i kapitel 4. På Sverigedemokraternas hemsida beskrivs principprogrammet som ”ett allmänt hållet ideologiskt dokument kring hur partiet principiellt ser på olika frågor”.⁹

Som kommer att förklaras mer ingående i kapitel 1.3 är uppsatsen begränsad till en analys av avsnitt 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12 och 17 av principprogrammet. I dessa avsnitt presenteras partiets idéer om nation, kultur, mångkulturalism, religion samt människans natur. Dessa är alla aspekter som jag anser relevanta för uppsatsens syfte.

1.2.2 Sekundärmaterial

⁹ Sverigedemokraternas hemsida, ”Vår politik”, http://sverigedemokraterna.se/?page_id=10670, senast besökt 2014-01-10

Sekundärmaterialet som används i denna uppsats syftar till att ge en bakgrund kring debatten av rasbegreppet samt det politiska läget i Europa de senaste åren med fokus på diskussionen kring rasism och främlingsfientlighet. Detta kommer främst att presenteras i kapitel 2 där jag kommer att hänvisa till ett flertal olika författare.

Det teoretiska perspektivet som används i denna uppsats kommer att beskrivas i kapitel 3. Det bygger på den teori George M. Fredrickson beskriver i sin bok "Racism: a short history". Det är värt att påpeka att Fredrickson inte i första hand utvecklade sin teori för att användas på specifika dokument utan som ett redskap för att jämföra olika samhällen över tid och rum. Denna uppsats kommer dock istället att använda teorin för att undersöka huruvida ett visst parti kan sägas ge uttryck för rasistiska uppfattningar i kontexten Sverige idag.

1.3 Avgränsningar

Primärmaterialet är, som tidigare nämnt, begränsat till att omfatta 8 av principprogrammets 21 avsnitt. Dessa avsnitt är avsnitt 2: "Sverigedemokraterna och människan", avsnitt 4: "Sverigedemokraterna och nationalismen", avsnitt 5: "Sverigedemokraterna och nationen", avsnitt 7: "Sverigedemokraterna och kulturen", avsnitt 8: "Sverigedemokraterna och mångkulturalismen", avsnitt 9: "Sverigedemokraterna och invandringen", avsnitt 12: "Sverigedemokraterna och religionen" samt avsnitt 17: "Sverigedemokraterna och rättssamhället".

Det är värt att nämna att denna uppsats lägger sitt fokus på den negativa synen på "den andra". Det går att argumentera för att särskiljning på grund av ras eller kultur även kan föda positiva eller beundrande attityder¹⁰ men problematiken och konsekvenserna av denna typ av rasism ligger utanför denna uppsatsens syfte.

Världen över finns det många olika grupper av människor som utsätts för diskriminering och utanförskap på grund av sitt ursprung, kultur eller andra attribut.¹¹ Denna uppsats begränsar sig dock till en fokusering på de grupper mest relevanta för den europeiska, och framförallt svenska, kontexten.

¹⁰ Brah, Avtar, 1993, s. 11-12

¹¹ Brah, Avtar, 1993, s. 24

2 Bakgrund

Detta kapitel kommer att ge en översikt av diskussionen kring rasbegreppet samt av de främlingsfientliga attityder som florerar i Europa idag och hur xenofobi kan sammankopplas med rasism.

2.1 En biologisk och genetisk fråga

Det finns genetiska skillnader mellan olika befolkningsgrupper och genom att forska kring dessa skillnader går det att bidra till en bättre förståelse av både sjukdomar och människans historia och utveckling. Sådana genetiska skillnader är dock inte detsamma som rasskillnader. Rasbegreppet applicerar attityder och åsikter kring vissa av dessa genetiska kategorier, baserat på hudfärg, utseende eller ursprung, och ser sedan människorna inom dessa kategorier som bärare av vissa oföränderliga attribut.¹² Debatten kring raser handlar alltså mindre om mänskliga genetiska skillnader och mer om *betydelsen* av dessa skillnader.¹³ De genetiska skillnaderna mellan olika människogrupper är en biologisk verklighet men tolkningen av dessa skillnader är starkt färgad av olika politiska agendor.¹⁴

Det kan sägas existera fyra huvudargument bland dem som motsätter sig idén om existensen av olika mänskliga raser. Det första är att det går att konstatera att 85 procent av genetiska variationer mellan människor återfinns *inom* en befolkningsgrupp och mindre än 10 procent särskiljer vad vi brukar kalla raser.¹⁵ Det andra argumentet säger att det finns inget sådant som en ”ren” ras. Det finns ingen gen som uteslutande återfinns hos alla individer inom en viss grupp och som inte kan återfinnas hos människor inom en annan.¹⁶ Det tredje argumentet hänger samman med det föregående och menar att distinktioner mellan raser är godtyckliga. Det går givetvis att se att människor i Egypten ser annorlunda ut än dem i Mongoliet men det finns så att säga ingen gräns

¹² Malik, Kenan, 2008, s. 3

¹³ Malik, Kenan, 2008, s. 4

¹⁴ Malik, Kenan, 2008, s. 10

¹⁵ Malik, Kenan, 2008, s. 13

¹⁶ Malik, Kenan, 2008, s. 15

mellan Kairo och Ulan Bator där den egyptiska rasen tar slut och den mongoliska tar vid.¹⁷ Det fjärde argumentet menar att homo sapiens som art är väldigt ung och att rasliga skillnader således inte kan ha några djupa evolutionära rötter.¹⁸ Inget av dessa argument hävdar alltså att det inte finns biologiska och genetiska skillnader mellan olika grupper, men de hävdar att sådana skillnader inte nödvändigtvis följer ramarna för vad vi klassificerar som raser. Samtidigt är dock inte argumenten sådana att de fullständigt kan exkludera möjligheten att raser existerar. De som hävdar att raser existerar gör det ofta utifrån idén att en viss grupp särskiljer sig gentemot andra grupper genom frekvensen av vissa gener inom gruppen.¹⁹ Alltså, afrikaner har med större sannolikhet en viss form av en viss gen än européer. Problemet med denna definition är att om tillräckligt många olika gener testades skulle det gå att hitta statistiska skillnader mellan nästan vilka två grupper som helst. Om vilken grupp av människor som helst kan definieras som en ras blir konceptet meningslöst. En annan förklaring som brukar användas för att hävda existensen av raser handlar om anor och arv.²⁰ Det är sant att människans tidiga utflyttning från Afrika till andra världsdelar har skapat genetiska profiler som särskiljer sig från varandra. Dock representerar inte de kontinentala grupperna, som ofta brukas ses som olika raser (såsom kaukasisk, afrikansk, asiatisk eller indiansk) de största genetiska skillnaderna inom mänskligheten. De är inte heller nödvändigtvis de mest användbara kategorierna att dela upp människor i då de är för breda och har för stor mångfald för att kunna säga något om exempelvis sjukdomar och mänsklig utveckling. Kontinentala befolkningsgrupper är verkliga, men att klassificera dem som raser är en social och inte en vetenskaplig konstruktion.²¹

Generellt sett måste all vetenskaplig klassificering besitta tre element. Det måste finnas konsekventa, unika klassificeringsverktyg. Alltså, människor skall definieras som art utifrån samma principer som exempelvis schimpanser definieras som en art. Kategorierna måste vidare vara ömsesidigt uteslutande. En schimpans kan följaktligen inte tillhöra två olika arter. Och slutligen måste klassificeringssystemet vara komplett och kunna inkludera enheter som ännu inte blivit identifierade. Upptäcks en ny art ska den således gå att föra in i systemet. Mänskliga raser når inte upp till något av dessa kriterier. Raser är svåra att definiera och det finns inga objektiva regler för att bestämma vad som konstituerar en ras eller till vilken ras en människa tillhör. En person kan

¹⁷ Malik, Kenan, 2008, s. 17

¹⁸ Malik, Kenan, 2008, s. 13

¹⁹ Malik, Kenan, 2008, s. 24-25

²⁰ Malik, Kenan, 2008, s. 26-27

²¹ Malik, Kenan, 2008, s. 32-33

samtidigt tillhöra flera raser. Du kan till exempel vara vit, europé och kaukasier som alla i olika sammanhang anses vara "raser". Nya mänskliga raser blir heller inte upptäckta och införda i systemet utan de är "skapade" genom att dela upp klassificeringssystemet på olika sätt.²²

2.2 Kopplingen mellan ras och kultur

Det finns således fortfarande många olika uppfattningar kring vad som konstituerar en ras och hur begreppet skall användas. Det går dock att hävda att många idag är överens om att ras är ett koncept som i första hand beskriver en historisk social maktstruktur²³ och att det, som presenterat i föregående avsnitt av denna uppsats, i alla fall inte finns någon uppenbar biologisk grund för att särskilja människogrunder åt i vad vi kallar raser.²⁴ Trots detta fortsätter en form av rastänkande att florera, applicerad på synen av kultur. Kultur är ett fenomen som är svårt att definiera då det är föränderligt och levande. Det kan dock beskrivas som en typ av system som vi identifierar delar av oss själva med och som påverkar våra livsval. Det problematiska med att dela in människor i olika kulturgrupperingar är att dessa grupper inte kan ses som knutna till vissa geografiska regioner, inte är statiska, att olika kulturgrupper överlappar varandra samt det faktum att individerna inom en kulturgrupp kan skilja sig åt på många sätt.²⁵ Att förminska en person till endast en viss gruppidentitet vet vi har resulterat i krig och konflikt, förföljelser och idéer om kulturkrockar.²⁶ Även historiskt sett har ras och rasism varit nära sammankopplat med kultur och kulturalism. Kulturbegreppet används idag som ett substitut för ras samtidigt som det, genom att befästa kulturella attribut som nästintill oföränderliga, väcker rastänkandet till liv igen.²⁷

Den främlingsfientlighet som existerar i Europa idag kan hävdas vara uppbyggd och fungera på samma sätt som rasism men fattas i mångt och mycket den genetiska och biologiska aspekten. Invandrare från vissa länder eller områden uppfattas som totalt främmande även när de är fysiskt omöjliga att särskilja från den inhemska befolkningen. Det handlar alltså inte om en motvilja mot

²² Malik, Kenan, 2008, s. 44-45

²³ Brah, Avtar, 1993, s. 11

²⁴ Fernando, Suman, 2012, s. 119

²⁵ Fernando, Suman, 2012, s. 113

²⁶ Fernando, Suman, 2012, s. 119

²⁷ Lentin, Alana & Titley, Gavan, "The crisis of 'multiculturalism' in Europe: Mediated minarets, intolerable subjects" in *European Journal of Cultural Studies*, 2012, Vol. 15, No. 2, s. 126-127

biologiska skillnader utan i första hand om en motvilja mot en främmande kultur. Det har dock uppstått en gråzon där kulturella och religiösa attribut rasifieras och på många sätt ses som inneboende och kan på så sätt ses som ett uttryck för en idé om ras och rasism även om den i första hand verkar vara ett uttryck för religionsbunden fördomsfullhet.²⁸ Europa, liksom resten av världen, existerar i ett system av nationalstater där varje nation bygger på en känsla av politisk gemenskap med gemensamma lagar och institutioner och en idé om jämlikhet bland medlemmarna av denna gemenskap. Identifieringen av sig själv som en del av samma kultur som resten av individerna inom nationen är essentiell. Även idén om ett gemensamt ursprung är viktig för tanken om nationen och känslan av gemenskap mellan medlemmarna bygger till stor del på språk, seder och traditioner.²⁹ Detta fokus på en gemensam nation ger rum för uppfattningar om en över- och underlägsenhet med utgång i kulturella skillnader och levnadssätt. Nationen har blivit något att försvara och andra nationer och deras medlemmar ses som en potentiell fara för den egna nationen,³⁰ inte minst med tanke på människors ökade rörlighet som har inneburit att grupper som innan var utanför nu är en del av Europa.³¹

Det paradoxala är att samtidigt som kulturskillnader idag på många sätt tunnas ut genom globalisering och konsumtion över nationella gränser förstärks de således även genom ett ökat fokus på lokala politiska och etniska traditioner, heterogenitet och kulturella skillnader.³² Det finns en rädsla för europeiskt förfall som hänger starkt ihop med, och påverkar, uppfattningar om migration, multikulturalism, social gemenskap, nationell integritet, ekonomisk kris samt utvecklingen av EU och dess roll.³³ Flyktingar ses idag snarast som en ekonomisk last istället för människor som flyr politiskt förtryck eller krig³⁴ och speciellt bilden av muslimen representerar ett hot.³⁵

²⁸ Taras, Raymond, 2013, s. 421-422

²⁹ Brah, Avtar, 1993, s. 14

³⁰ Brah, Avtar, 1993, s. 17

³¹ Brah, Avtar, 1993, s. 21

³² Brah, Avtar, 1993, s. 9

³³ Bhatt, Chetan, 2012, s. 309

³⁴ Brah, Avtar, 1993, s. 23-24

³⁵ Lentin, Alana & Titley, Gavan, 2012, s. 130

2.3 Islamofobi och hotet av multikulturalism

Denna uppfattning av kris på grund av multikulturalism som europeiska länder har gett uttryck för det senaste årtiondet har fått stor politisk uppmärksamhet.³⁶ Motståndare till multikulturalism uttrycker en negativ inställning till vad de anser vara en prioritering av olikheter framför likheter, kulturell egenhet framför social sammanhållning och en ursäktande relativism över olika värderingar.³⁷ Det är utbrett accepterat att invandrare måste förtjäna sin plats i vår europeiska värld genom att godta att vi har åsikter och krav på deras klädsel, religiösa symboler, förhållanden och beteenden för att på så vis anses vara ”integrerade”.³⁸

Ökningen av muslimska immigranter till Europa har fört med sig ökade anti-muslimska attityder bland europeiska invånare. Trots att en negativ inställning till muslimer inte är ett nytt fenomen, utan har varit en tämligen etablerad attityd genom rivaliteten mellan islam och kristendomen, har termen ”islamofobi” idag vissa specifika associationer. 1997 utredde den så kallade Runnymede Trust, på uppdrag av den brittiska regeringen, diskriminering mot muslimer. Rapporten som kom ur detta uppdrag definierade islamofobi som en ogrundad fientlighet gentemot islam. Rapporten hävdade att konsekvenserna av islamofobi var orättvis diskriminering av muslimska individer och grupper och ett uteslutande av dessa personer från det samhälleliga politiska och sociala livet. Islamofobi beskrevs som att innefatta flera olika syner på och attityder gentemot islam. Dessa var islam som monolitisk och statisk, som separerad och främmande utan delade värderingar med andra kulturer, som irrationell, primitiv och underlägsen väst, som aggressiv, våldsam och i konflikt med andra civilisationer, som en ideologi använd för att främja politiska och militära intressen, som intolerant mot västerländsk kritik, som förtjänt av diskriminering och uteslutande av muslimer samt skapare av ett normaliserande av anti-muslimsk fientlighet.³⁹

Över hela Europa finns det idag uttalade motståndsgupper mot islam och en påstådd islamifiering av Europa. Muslimer framställs som en enda enhetlig grupp som är tidlös och icke kapabel till förändring och utveckling.⁴⁰ Begreppen ras, kultur och etnicitet blandas och används ibland

³⁶ Lentin, Alana & Titley, Gavan, 2012, s. 123

³⁷ Lentin, Alana & Titley, Gavan, 2012, s. 125

³⁸ Lentin, Alana & Titley, Gavan, 2012, s. 124

³⁹ Taras, Raymond, 2013, s. 417-418

⁴⁰ Bhatt, Chetan, 2012, s. 312

synonymt utan klarhet i vad de egentligen består av⁴¹ trots att det kan vara ytterst problematiskt att se religion och kultur som alltid sammanhängande och oskiljaktiga.⁴² Detta bidrar till att islam inte i första hand ses som en religion bland andra utan snarare en politisk ideologi som är totalitär, imperialistisk och som förslavar eller utrotar sina motståndare. En sansad och/eller liberal muslim kan inte existera enligt dessa uppfattningar.⁴³ Islam sammankopplas med fanatism, fundamentalism, kvinnoförtryck, traditionsbundenhet och om inte helt, så nästintill omöjlig att modernisera.⁴⁴ Som gruppen SIOE (Stop Islamisation of Europe) motsägelsefullt uttrycker det: ”Racism is the lowest form of human stupidity, but Islamophobia is the height of common sense!”⁴⁵

Dagens islamofobi är en blandning av historiska anti-muslimska attityder och 1900-talets rasistiska ideologier⁴⁶ och vars existens har många olika förklaringar. Hur stor roll varje variabel spelar är omöjligt att avgöra och kan vara olika i olika kontexter. Vad som dock är tydligt är att muslimer inte bara framställs som annorlunda utan som inneboende farliga och underlägsna⁴⁷ och det blir tydligt att för många späds rädslan för islamifiering på med anledning av den ökade förekomsten av synliga symboler av islam såsom moskéer, minareter, slöjor och burkor.⁴⁸

⁴¹ Fernando, Suman, 2012, s. 118

⁴² Taras, Raymond, 2013, s. 423

⁴³ Bhatt, Chetan, 2012, s. 312-313

⁴⁴ Lentin, Alana & Titley, Gavan, 2012, s. 130

⁴⁵ Bhatt, Chetan, 2012, s. 315

⁴⁶ Taras, Raymond, 2013, s. 419

⁴⁷ Taras, Raymond, 2013, s. 431

⁴⁸ Taras, Raymond, 2013, s. 418-419

3 Teori och metod

Detta kapitel börjar med att introducera det teoretiska perspektiv som ligger till grund för denna uppsats undersökning. Jag avser att använda George M. Fredricksons definition av rasism, såsom presenterad och beskriven i ”*Racism: a short history*”, som ett analytiskt verktyg för min analys av Sverigedemokraternas principprogram.

3.1 Teori

Det bör nämnas att de exempel som George M. Fredrickson använder för att presentera och exemplifiera sin teori angående rasism inte skall ses som uttömmande. Han menar själv att det är fullt möjligt att det fanns relationer mellan grupper innan den sena medeltiden, som är startpunkten för hans syn på rasismens uppståndelse, som karaktäriserades av samma typ av fientlighet och uteslutande som karaktäriserar rasismen. Han hävdar dock att innan den sena medeltiden var det vanligare att assimilera grupper om de var villiga vilket enligt honom utesluter en rent rasistisk agenda. Fredrickson erkänner även att det kan finnas situationer utanför västvärlden, vilken är hans geografiska fokuspunkt, som även skulle kunna falla inom hans definition. Han har dock valt att fokusera på Europa från och med den sena medeltiden av flera anledningar. För det första går tidsperioden att studera djupgående då det finns en omfattande dokumentation från denna tid. För det andra har den rasism som utvecklades i väst haft större påverkan på världen än det går att finna någon annan stans. För det tredje är rasismen i väst intressant då den uppstod, utvecklades och florerade i en tid som samtidigt förespråkade mänsklig jämlikhet.⁴⁹

3.1.1 Rasismens uppståndelse och utveckling

Ordet ”rasism” började användas flitigt under 1930-talet för att beskriva teorierna som nazisterna använde i sin förföljelse av judarna. Dock har fenomenet existerat långt innan själva ordet myntades.⁵⁰

⁴⁹ Fredrickson, George M., *Racism: a short history*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 2002, s. 10-11

⁵⁰ Fredrickson, George M., 2002, s. 5

Inget koncept liknande ”ras” har upptäckts eller noterats hos de gamla grekerna, romarna eller de tidiga kristna. Grekerna särskiljde mellan civiliserade folk och barbarer men kategorierna tycks inte ha ansetts vara ärftliga eller genetiska. Romarna hade slavar av alla färger och nationaliteter. De tidiga kristna såg omvändelsen av afrikaner som bevis på den spirituella och själsliga jämlikheten mellan alla människor. Det vore dock inte sant att säga att det inte fanns etniska fördomar under antiken. Den judiska befolkningen fick till exempel utstå mycket fientlighet. Att ge upp sin religion och kultur och istället acceptera kristendomen var dock oftast ett reellt alternativ. Rasism, enligt Fredrickson, uppstod först när uppfattningen rotades att judar var inneboende och genetiskt onda snarare än att de hade felaktiga uppfattningar och föreställningar. Detta skedde genom en demonisering av judarna som fick fäste under 12- och 1300-talet.⁵¹ Terminologin och referensramen fortsatte fortfarande att vara av religiös natur men för många sågs judarna nu som bortom kristendomens räddning och att de borde dödas eller bortvisas.⁵² Ännu närmare vad vi kallar den moderna rasismen var de uppfattningar som spreds i Spanien under 14- och 1500-talet. Många judar lät här omvända sig till kristendomen men blev trots det fortfarande förföljda och diskriminerade på grund av uppfattningen att de var inneboende annorlunda.⁵³ Det går således att säga att rasismen som företeelse uppstod i prototypisk form under 13- och 1400-talet men då handlade mer om religion än om biologiska eller genetiska skillnader.⁵⁴

15- och 1600-talet blev en blandning eller brytpunkt mellan och kulturalism och rasism. Fokus låg fortfarande på religion, och den kultur som följde med en viss religion, men samtidigt sågs dessa kulturaspekter mer och mer som ärftliga genom blodsband. Det diskuterades dock inte så mycket kring någon intellektuell eller känslomässig underlägsenhet. Som exempel kan nämnas att ”vildar” i länderna som koloniserades, men som tog åt sig den europeiska civilisationen, inte ansågs ha ”orent” blod.⁵⁵ Innan mitten på 1800-talet såg inte européer sin dominans över andra delar av världen som ett resultat av deras medfödda biologiska överlägsenhet utan snarare på grund av deras kulturella och teknologiska övertag.⁵⁶ Konversion var följaktligen som regel alltid möjlig. Problemet låg i att det var svårt att veta till vilken grad olika grupper och individer faktiskt lagt sina

⁵¹ Fredrickson, George M., 2002, s. 17-20

⁵² Fredrickson, George M., 2002, s. 21-22

⁵³ Fredrickson, George M., 2002, s. 31-32

⁵⁴ Fredrickson, George M., 2002, s. 6

⁵⁵ Fredrickson, George M., 2002, s. 40

⁵⁶ Fredrickson, George M., 2002, s. 61

gamla kulturella vanor bakom sig och misstänksamhet kvarstod på så sätt gentemot många folkgrupper, däribland judarna.⁵⁷

Den rasfokuserade antisemitismen har länge varit en utbredd form av rasism. Den andra omfattande rasismen är den färgkodade ”vit-över-svart-hierarkin”. Denna rasism har inte, som antisemitismen, medeltida rötter utan är snarare en produkt av den moderna tiden. Innan mitten av 1400-talet hade européer ingen, eller väldigt liten, kontakt med personer från de södra delarna av Afrika.⁵⁸ Slaveri hade funnits både i Europa och Afrika långt innan kontinenterna fick kontakt med varandra och hade relativt lite med hudfärg att göra. Det började dock uppstå åsikter i Europa som ansåg att det var fel att förslava andra kristna vilket gjorde afrikanerna till ett logiskt alternativ då de inte levde efter den kristna läran.⁵⁹ Den allmänna förklaringen till afrikanernas mörka hudfärg hade till att börja att göra med klimatet. Det var inte förrän senare som hudfärg började kopplas samman med psykologiska orsaker, eller ännu populärare, att den mörka hudfärgen var en förbannelse av gud för afrikanernas släktskap med de bibliska personerna Ham och Kanaan.⁶⁰

Det moderna konceptet av raser som olika människogrupper klassificerade av fysiska karaktärsdrag uppstod inte innan 1700-talet.⁶¹ Detta gjordes av personer som botanikern Carl von Linné och antropologen Johann Friedrich Blumenbach som öppnade vägen för vetenskaplig rasism genom att se människor som en del av djurriket och dess rasindelning istället för i bibliska termer som guds barn.⁶² Under samma tid florerade i Europa tankar om att alla människor var födda jämlika. Dessa idéer var svåra att kombinera med det faktum att vissa människor tvingades till liv i getton och slaveri.⁶³ Därför blev det populärt att hävda att människor tillhörde olika biologiska raser och således var inneboende ojämlika.⁶⁴ Darwinismen och dess syn på evolutionen gjorde det till och

⁵⁷ Fredrickson, George M., 2002, s. 40

⁵⁸ Fredrickson, George M., 2002, s. 26

⁵⁹ Fredrickson, George M., 2002, s. 30

⁶⁰ Fredrickson, George M., 2002, s. 39

⁶¹ Fredrickson, George M., 2002, s. 52-53

⁶² Fredrickson, George M., 2002, s. 57

⁶³ Fredrickson, George M., 2002, s. 64

⁶⁴ Fredrickson, George M., 2002, s. 66

med möjligt att hävda att olika människoraser var i naturlig konflikt med varandra och att det inte var meningen att alla skulle överleva.⁶⁵

3.1.2 Öppet rasistiska regimer

Kulmen i rasismens historia inträffade under 1900-talet med uppgången och förfallet av vad Fredrickson kallar ”öppet rasistiska regimer”.⁶⁶ Många samhällen kan klassificeras som rasfixerade sådana men kan inte sägas möta kriterierna för en öppet rasistisk regim.⁶⁷ Skillnaderna mellan en öppet rasistisk regim och samhällen där främlingsfientlighet och fördomar starkt påverkar den sociala ordningen är flera. För det första krävs det att den officiella ordningen i ett samhälle är rasistisk för att det ska handla om en öppet rasistisk regim. De med makt förkunnar enträget att skillnaderna mellan den dominerande och den underordnade gruppen är permanenta och oöverbryggbara. För det andra uttrycks en stark vilja att behålla ”rasrenhet” genom att exempelvis förbjuda blandäktenskap. För det tredje sker social segregation till följd av lagar och är inte endast en konsekvens av privata val eller diskriminering på lägre och/eller privat nivå. För det fjärde är den utsatta gruppen exkluderad från att inneha offentliga ämbeten eller till och med rösträtt. För det femte har den utsatta gruppen extremt limiterad tillgång till resurser och ekonomiska möjligheter vilket håller dem i fattigdom.⁶⁸ En öppet rasistisk regim är alltså när rasistiska attityder och ideologier blir fullt ut kodifierade lagar som effektivt åtföljs och realiserar av staten och där rasfrågan blir en central del av allmänna policys.⁶⁹ De påstådda olikheterna används som motiv eller rättfärdigande för en grupp att utöva makt över en annan. Det anses omöjligt för gruppen i maktposition att existera i samma samhälle som den utsatta gruppen förutom, möjligtvis, om förhållandet bygger på dominans och underordning.⁷⁰

Fredrickson ger tre exempel på öppet rasistiska regimer. I den amerikanska södern accepterades och upprätthölls segregationslagar och inskränkningar av svarta människors rösträtt trots konstitutionen

⁶⁵ Fredrickson, George M., 2002, s. 85-86

⁶⁶ Fredrickson, George M., 2002, s. 1

⁶⁷ Fredrickson, George M., 2002, s. 101

⁶⁸ Fredrickson, George M., 2002, s. 100-101

⁶⁹ Fredrickson, George M., 2002, s. 100

⁷⁰ Fredrickson, George M., 2002, s. 9

som gjorde dem till jämlika medborgare.⁷¹ Rasistisk propaganda som beskrev svarta män som odjur som lustade efter vita kvinnor fungerade som medel för att framdriva och rationalisera lynchningar. En av de stora anledningarna till sydstatslagarnas rasistiska regim var nämligen rädslan för sexuell kontakt mellan svarta och vita oavsett om den så skedde genom våldtäkt eller blandäktenskap. Samma rädsla och inställningar kan hittas i Nürnberglagarna från 1935 som förbjöd blandäktenskap eller sexuella relationer mellan judar och icke-judar. Den enda rasistiska regim som överlevde andra världskriget var den sydafrikanska som inte fick ordentligt fäste innan apartheidsystemets skapelse 1948. Även dessa lagar förbjöd äktenskap och sexuella relationer mellan olika folkgrupper.⁷² En öppet rasistisk regim sammankopplar ofta nationella nederlag med den utsatta gruppen. I södra USA skyllades förlusten i inbördeskriget på de svarta människor som gått med i armén på nordstaternas sida, judarna blev anklagade för att vara anledningen till Tysklands nederlag i första världskriget och i de krig Sydafrika var inblandat i stöttade generellt sett afrikanerna den brittiska sidan vilket gjorde att de sågs som fiender till de afrikanska ländernas självständighet.⁷³

Nederlaget för nazi-Tyskland, den minskade segregationen i den amerikanska södern under 1960-talet och etableringen av majoritetsstyre i Sydafrika föreslår att regimer grundade på biologisk rasism är en föråldrad företeelse. Rasism behöver dock inte det fulla och uttryckta stödet av staten och lagen. Den behöver inte heller en ideologi som är centrerad kring uppfattningen om biologisk ojämlikhet. Diskriminering utförd av institutioner och individer mot personer som anses rasligt annorlunda kan florerat även under illusionen av icke-rasism.⁷⁴ Även om de öppet rasistiska regimerna har fallit betyder inte det att rasism som fenomen har dött ut.⁷⁵

3.1.3 Rasismens avgränsningar

Det är en utbredd åsikt att rasism fortsätter att vara ett stort internationellt problem i början av 2000-talet. Fredrickson menar att termen används i många länder och sammanhang för att beskriva fientlighet och diskriminering mot en grupp för praktiskt taget vilken anledning som helst, dock ofta

⁷¹ Fredrickson, George M., 2002, s. 1-2

⁷² Fredrickson, George M., 2002, s. 2-3

⁷³ Fredrickson, George M., 2002, s. 106

⁷⁴ Fredrickson, George M., 2002, s. 4

⁷⁵ Fredrickson, George M., 2002, s. 141

med fokus på någon sorts etnisk aspekt.⁷⁶ Det är sant att en rasistisk struktur kan se ut på mer än ett sätt beroende på kontexten och agendan⁷⁷ men enligt Fredrickson används begreppet rasism idag ofta på ett vagt och ofreflekterat sätt för att beskriva de fientliga eller negativa känslor som uttrycks av en grupp eller ett folk gentemot en annan grupp eller folk och de eventuella handlingar som dessa attityder ger upphov till.⁷⁸

Den allmänna avskyn i världen gentemot nazisternas behandling av judar och andra minoriteter, tillsammans med den stärkta vetenskapliga uppfattning om icke-existensen av biologiska raser, har även enligt Fredrickson gjort att den biologiska rasismen blivit misstrodd och har försvunnit mer och mer.⁷⁹ Idag pratar vi mer om kulturella skillnader men han hävdar också starkt att dessa ofta essentialiseras på ett sätt som gör att en person från en viss kultur ses lika oföränderligt annorlunda som om skillnaden faktiskt var biologisk.⁸⁰ Det är dock ändå viktigt att dra en gräns mellan rasism och religiös intolerans. Religiöst förtryck sker på grund av vad en person tror på, inte på grund av vad hen i sig själv är. Som illustrerat genom Fredricksons exempel, som presenterades i kapitel 3.1.1, menar han att om en person kan bli sonad eller frälst genom någon typ av assimilering, så att hens ursprung slutar att vara av betydelse på något signifikant sätt, har vi en situation som kan leda till konflikt och lidande men, som enligt Fredrickson, inte borde kallas rasistisk.⁸¹ Han ger rasism en mer specifik definition än motvilja och misstro mot någon som anses främmande.⁸² Ras är etnicitet när den anses essentiell och outplånlig och görs hierarkis⁸³ och det är först när olikheter som annars kan ses som etniska och/eller kulturella betraktas som medfödda och oföränderliga som en rasistisk attityd eller ideologi kan sägas existera.⁸⁴ Det finns dock uppenbarligen även enligt Fredrickson en gråzon mellan rasism och kulturalism.⁸⁵ Idag är dock rasism, såsom Fredrickson definierar den, inte lika utbredd som den var för ett halvt sekel sedan. Däremot fortsätter människor

⁷⁶ Fredrickson, George M., 2002, s. 139

⁷⁷ Fredrickson, George M., 2002, s. 93

⁷⁸ Fredrickson, George M., s. 1

⁷⁹ Fredrickson, George M., 2002, s. 2

⁸⁰ Fredrickson George, M., 2002, s. 141

⁸¹ Fredrickson, George M., 2002, s. 6-7

⁸² Fredrickson, George M., 2002, s. 5

⁸³ Fredrickson, George M., 2002, s. 154-155

⁸⁴ Fredrickson, George M., 2002, s. 5

⁸⁵ Fredrickson, George M., 2002, s. 7

att behandla varandra illa på grund av etniska skillnader.⁸⁶ Kulturalism kan få samma negativa effekter och konsekvenser som biologisk rasism⁸⁷ och många av de blodigaste och hemskaste konflikterna i vår tid har inte skett på grund av ras utan av religiösa och kulturella skäl.⁸⁸

Dagens form av kulturell rasism ser ur många aspekter ut på samma sätt som olikheterna mellan etniska grupper framställdes som outplånliga och oöverbrygbara innan koncepten kring vetenskapliga och ”naturliga” raser uppstod på 1700-talet.⁸⁹ Det kan sägas att cirkeln är sluten och att vi nu står där vi stod innan rasismen, så som av Fredrickson definierad, uppstod - när judar och andra icke-kristna grupper förföljdes på grund av sin tro och de beteenden som associerades med denna tro.⁹⁰

3.2 Metod

Den metod som används i denna undersökning är en teoribaserad innehållsanalys av Sverigedemokraternas principprogram. Innehållsanalysen ämnar klargöra på vilket sätt principprogrammet omnämner och diskuterar skillnader mellan folkgrupper, framförallt med fokus på de människor som omnämns ”invandrare” kontra ”svenskar”, för att se hur attityderna som uttrycks överensstämmer med den teoretiska definitionen av rasism som presenterades i kapitel 3.1. Principprogrammet kommer att beskrivas systematiskt genom analysen i kapitel 4 utifrån det teoretiska perspektivet. Både aspekter av programmet som faller innanför och utanför Fredricksons definition av rasismbegreppet kommer att analyseras.

⁸⁶ Fredrickson, George M., 2002, s. 144-145

⁸⁷ Fredrickson, George M., 2002, s. 8

⁸⁸ Fredrickson, George M., 2002, s. 145

⁸⁹ Fredrickson, George M., 2002, s. 4-5

⁹⁰ Fredrickson, George M., 2002, s. 144-145

4 Analys av Sverigedemokraternas principprogram

Detta kapitel kommer att presentera analysen av Sverigedemokraternas principprogram. Som tidigare nämnt görs denna analys genom att undersöka hur principprogrammet överensstämmer med, och skiljer sig från, definitionen av rasism såsom presenterad i kapitel 3. Analysen är uppdelad utifrån rubrikerna i principprogrammet. Under varje rubrik kommer jag först att presentera det relevanta innehållet från principprogrammet och därefter presentera själva analysen. Slutsatserna presenteras i kapitel 4.9.

4.1 Sverigedemokraterna och människan

Principprogrammet börjar sitt avsnitt titulerat ”Sverigedemokraterna och människan” med att konstatera att alla människor har ett grundläggande och okränkbart värde. Vidare hävdas att varje människa är unik men att vi är mer eller mindre lika varandra beroende på ”vår omgivning och av vårt historiska, kulturella och sociala arv”. Programmet tar dock avstånd från uppfattningen att miljön skulle vara den enda faktor som påverkar en individ. Istället hävdas det att miljön ”samspekar ofta med det biologiska arvet och den fria viljan”. De anser att människan har en ”nedärvd essens” som inte går att ignorera.⁹¹ Vissa delar av denna essens menar Sverigedemokraterna är gemensam för alla människor, andra delar är specifika för vissa grupper eller för den enskilda individen. Någon fullständig förteckning över vad som ingår i denna påstådda essens existerar dock inte och kommer, enligt Sverigedemokraterna, kanske aldrig att finnas.⁹² Vad som står klart är i alla fall att de hävdar att olika individer har olika medfödda begåvningar och att oavsett åtgärder kan inte alla nå lika långt inom alla områden. Principprogrammet hävdar vidare att människor har lättare att visa solidaritet och empati med individer som upplevs tillhöra samma gemenskap. Därför menar de att ju mindre språkliga, kulturella och religiösa skillnader som existerar i ett samhälle desto större sammanhållning, trygghet och stabilitet finns det.⁹³

⁹¹ Sverigedemokraternas principprogram 2011, Tryckversion 1.0, 2012-02-17, s. 6

⁹² Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 6-7

⁹³ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 7

Att prata om en ”nedärvd essens” i samma sammanhang som de pratar om kultur och religion tolkar jag som att Sverigedemokraterna i någon mån ser just kultur och religion som en viktig komponent av denna essens. Att se attribut som kultur och religion som nedärvda och oföränderliga är att ha en rasistisk inställning. Sverigedemokraterna erkänner visserligen att miljön också är av betydelse för en människa men det går inte att med säkerhet veta i vilken utsträckning de anser att det ena eller andra påverkar individen. De nämner alla människors grundläggande och okränkbara värde samtidigt som jag tycker att de gör det tydligt att de inte förväntar sig att människor ska uppfatta alla andra människor som lika mycket värda. Genom att se det som självklart att den största solidariteten visas gentemot de i samma ”gemenskap” blir det lika självklart att de som står utanför bör visas mindre. Denna gemenskap benämns aldrig i principprogrammet som rastillhörighet men när de pratar om etniska och kulturella aspekter som oföränderliga blir det ändå slutsatsen. Att uttrycka att olika individer har olika medfödda begåvningar, och att vissa aldrig kommer kunna nå samma resultat som andra, ter sig för mig som ett argument som med enkelhet kan användas för att förhindra sociala reformer. Om denna syn går att tolkas som sammanlänkad med synen på kultur, som något till viss del medfött, är det lätt att argumentera för ett indragande av resurser för invandrargrupper då de ändå inte anses ha förmåga att nå samma resultat som ”svenskar”.

4.2 Sverigedemokraterna och nationalismen

Nationen är enligt Sverigedemokraterna, förutom familjen, den viktigaste typen av samhörighet och nationalismen krävs för att bevaka denna gemenskap samt samhällets inre solidaritet. ”Nationens intressen skall sättas i främsta rummet”. Principprogrammet beskriver Sverigedemokraternas nationalism som ”öppen och ickerasistisk”. De menar att de definierar nationen i termer av kultur, språk, identitet och lojalitet och inte genom historisk nationstillhörighet eller genetisk grupptillhörighet. Följaktligen är den nationella gemenskapen öppen för människor från andra nationer.⁹⁴ Det faktum att nationalism vid flera tillfällen lett till hat och aggression beskriver Sverigedemokraterna som ”ett beklagligt faktum” men menar att det är precis lika befängt att avfärda nationalismen på grund av detta som det vore att ”avfärda den romantiska kärleken mellan två människor på basis av att den i vissa undantagsfall kan resultera i svartsjuka och svek som ibland slutar med våld”.⁹⁵

⁹⁴ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 10

⁹⁵ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 11

Sverigedemokraterna beskriver sig som icke-rasistiska då de hävdar att de inte sammankopplar den nationella gemenskapen med genetisk grupptillhörighet. Det tycker jag visar att deras uppfattning om rasism överensstämmer med den som presenteras av George M. Fredrickson och att de vill ta avstånd från den. Samtidigt är det intressant att de menar att genetik inte spelar någon roll då de tidigare i principprogrammet (presenterat i denna uppsats kapitel 4.1) pratat om en nedärvd mänsklig ”essens” som inte går att ignorera och avvika från. En annan aspekt som är intressant att uppmärksamma är hur de hänvisar till ”sin nationalism” som någonting annat än den som har fått förödande konsekvenser i historien. Precis som Fredrickson antyder finns det en vilja idag att fränkoppla sina egna politiska ideologier från de som sammankopplas med vad som exempelvis hände i Tyskland under nazisternas maktstyre.

4.3 Sverigedemokraterna och nationen

I avsnittet ”Sverigedemokraterna och nationen” upprepas återigen att Sverigedemokraterna ser nationen som den viktigaste samhörigheten. De menar att andra typer av gemenskaper har kommit och gått men att nationen består. ”Den nationella samhörigheten binder samman nationens medlemmar över tid och rum och skapar band mellan de döda, levande och ofödda generationerna...” Det hävdas att den svenska nationen definieras av lojalitet, gemensam identitet, gemensamt språk och gemensam kultur. Det går att bli en del av den svenska nationen antingen genom att födas in i den eller genom att aktivt välja att uppgå i den. Assimilerad till den svenska nationen anses en person vara som har ”icke-svensk bakgrund men som talar flytande svenska, uppfattar sig själv som svensk, lever i enlighet med den svenska kulturen, ser den svenska historien som sin egen och känner större lojalitet med den svenska nationen än med någon annan nation”. En infödd svensk kan på samma sätt upphöra att vara en del av nationen genom att byta lojalitet, språk, identitet eller kultur.⁹⁶ Assimilering ses dock av Sverigedemokraterna som något komplicerad. De menar att det kan ta flera generationer innan den lyckas och ibland lyckas den inte alls. Ju mer en invandrades ursprungliga identitet och kultur skiljer sig från den svenska, och ju större den invandringsgruppen är, desto svårare blir assimileringprocessen. Sverigedemokraterna förespråkar därför en begränsad invandring ”i synnerhet ifrån länder där kulturen och värdegrunden

⁹⁶ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 11

starkt avviker ifrån den svenska”. De vill också att endast svenska medborgare skall påverka valen i landet och ha rösträtt.⁹⁷

I detta avsnitt verkar inte vid en första anblick biologiska eller genetiska aspekter spela någon väsentlig roll för vem som ingår i den svenska nationen. Det går dock att ifrågasätta vikten av släktbanden som först nämns i stycket om hur nationen binder samman generationer och sedan även i påståendet att det kan ta flera generationer för en assimileringprocess att lyckas. Vilken roll anser Sverigedemokraterna att det biologiska arvet spelar i detta? Eller handlar det bara om en uppfattning att ett barn automatiskt fostras in i samma nations- och kulturuppfattning som sina föräldrar? En annan aspekt som jag finner det viktigt att belysa är att även om principprogrammet uttrycker att vem som helst i teorin kan bli en del av den svenska nationen kan det te sig omöjligt för en invandrare att i praktiken bli ansedd assimilerad. Det går att ställa sig väldigt kritiskt till hur det skulle vara en reell möjlighet för en person att totalt bortse från sitt hemland och allt vad det innebär med vanor, perspektiv och en allmän syn på världen. Det är möjligtvis inte explicit uttryckt rasism men det är tydligt att Sverigedemokraterna gör den svenska nationen till en exklusiv gemenskap högre värderad än andra. Detta förstärks ytterligare av deras åsikt att någon som föds i Sverige, växer upp med allt vad de anser vara en del av den svenska kulturen, kan förlora sin plats i gemenskapen om denna individ utvecklar åsikter eller beteenden som de anser faller utanför mallen. Utifrån vad som går att utläsa i detta avsnitt verkar deras syn på nationen, och den kultur den rymmer, vara att den är extremt statisk och oföränderlig.

4.4 Sverigedemokraterna och kulturen

Sverigedemokraterna beskriver kultur som ”själslig odling eller socialt överförda levnadsmönster”. Levnadsmönster menar de vara aspekter som språk, beteendemönster, seder och högtider, institutioner, konst och musik, klädsel, religion, ritualer, lekar, värderingar och normer för lagar och moral. Principprogrammet hävdar att Sverigedemokraterna är medvetna om att en nations kultur förändras över tid men de anser att det är en långsam process som sker ”utifrån en redan befintlig nationell och kulturell särart”. Den svenska kulturen, menar de, kan absolut ta till sig utländska kulturella element om det sker naturligt och frivilligt. De uttrycker dock en rädsla för vad de anser vara kulturimperialism. Denna sker när främmande kulturaspekter tas in i det svenska samhället av

⁹⁷ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 12

makthavare eller grupper som inte själva ser sig som svenska. Sverigedemokraterna uttrycker en stark vilja att bevara ”kärnan” i den svenska kulturen. Denna kärna består av företeelser som varit särskilt viktiga för den svenska samhällsutvecklingen, har en djup förankring i den svenska historien, har en stor utbredning bland tidigare eller nu levande svenskar eller har en stark symbolisk betydelse för den svenska identiteten.⁹⁸ Att bevara kulturarvet anses särskilt viktigt då Sverigedemokraterna menar att vår välfärdsmodell bygger på solidaritet och att den solidariteten kräver en känsla av gemenskap. Principprogrammet uttrycker explicit att Sverigedemokraterna är motståndare till både kulturimperialism och kulturrelativism. De anser att de olika kulturer som mänskligheten har gett upphov till är ett gemensamt arv som bör erkännas och skyddas. Endast när ett land har en kultur som direkt går emot demokrati och grundläggande mänskliga rättigheter har ett annat land rätt att exempelvis hjälpa en inhemsk opposition. Trots att de anser det viktigt att bevara olika kulturer är de tydliga med att hävda att de inte anser att alla dessa kulturer är lika bra. De uttrycker vidare en förhoppning om att de kulturer som är dåliga på att ”skapa dragliga levnadsvillkor” för sina medlemmar på eget initiativ, de poängterar att det inte är Sveriges eller någon annan nations ansvar, skall jobba för en bättre utveckling samtidigt som de håller fast vid ”sina språk, sin konst, sina folkdanser, sina mat- och byggnadstraditioner, sina starka familjeband etc”.⁹⁹

I detta avsnitt uttrycker Sverigedemokraterna återigen bilden av kultur som någonting som kan utvecklas och förändras även om de samtidigt förmedlar en motvilja mot att detta ska ske. För mig ter det sig väldigt motsägelsefullt att de hävdar att den svenska kulturen kan ta till sig delar av andra kulturer då de i avsnittet ”Sverigedemokraterna och nationen” (presenterat i kapitel 4.3 i denna uppsats) menar att om någon som är en del av den svenska nationen och kulturen inte håller sig innanför ramarna upphör de att vara en del av gemenskapen. De uttrycker en tydlig hierarkis uppfattning som de förvisso inte definierar i termer av ras utan som kultur. Dock uttrycks det genom de olika avsnitten redan presenterade en stark ambivalens kring hur mycket en kultur egentligen kan, eller bör förändras, och hur benägna människor egentligen är att, eller borde, förändras utanför kulturen de föds inom. Frågan blir följaktligen om det verkligen endast är vissa *kulturer* som Sverigedemokraterna anser vara bättre än andra eller om denna rangordning även inkluderar människorna födda inom dessa gemenskaper. Sverigedemokraternas uppfattning kring kulturers beständighet är också förvirrande då de uppmanar andra kulturer till förändring men uttrycker en

⁹⁸ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 14

⁹⁹ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 15

vilja att bevara den svenska tämligen oförändrad. För ett parti som säger sig vara motståndare till kulturimperialism ter sig detta märkligt.

4.5 Sverigedemokraterna och mångkulturalismen

Principprogrammet fastslår att Sverigedemokraterna är motståndare till mångkulturalism då de anser att den går stick i stäv med deras syn på kulturen och dess betydelse för samhället och nationen. Vare sig den positiva idén om mångkulturalism handlar om att olika kulturer blandas till en gemensam mångkultur eller om olika kulturer skall existera parallellt inom samma stat anser Sverigedemokraterna att det får negativa konsekvenser. De anser att mångkulturalism leder till ”ett försämrat samhällsklimat med ökad rotlöshet, segregation, motsättningar, otrygghet och minskad välfärd som följd”. Sverigedemokraterna anser istället att den svenska nationens kultur är överordnad andra nationers kulturer inom Sveriges landsgränser (och även utanför som nämnt i avsnittet ”Sverigedemokraterna och kulturen” som presenterades i kapitel 4.4). Invandrare uppmanas att ”ta seden dit den kommer” och statligt och kommunalt stöd för att invandrare skall kunna bevara sina ursprungliga kulturer och identiteter skall dras in. Det övergripande ansvaret för invandrares anpassning till det svenska samhället skall ligga på den enskilda individen.¹⁰⁰

Ingenting i detta avsnitt skulle enligt Fredricksons definition vara uttryck för rasism så länge som kulturell tillhörigheten anses vara något en människa kan avsäga sig, vilket dock som redan nämnt går att ifrågasätta. Sverigedemokraterna utgår från att gemenskap och solidaritet endast kan uppstå inom den egna kulturella gruppen och värderar därför den svenska kulturen högst. Det är dock inte att anse som rasistiskt om människor från andra kulturer kan välja att uppgå i den svenska. Som jag tidigare lyft går det emellertid att resonera kring om huruvida det är ett reellt alternativ för en individ att ge upp vissa kulturella aspekter om personen i fråga ser dem som en essentiell del av sig själv. Religion är ett exempel på en företeelse som för många inte anses vara ett val utan en självklar del av dem som människa och att det inte är möjligt att avsäga sig den. Det blir oklart var gränsen går för rasism om någonting framstår som naturligt och omöjligt att förändra för invandraren men anses utbytbar av majoritetssamhället.

¹⁰⁰ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 16

4.6 Sverigedemokraterna och invandringen

Principprogrammet beskriver den typ av invandring som skett i modern tid som oerhört omfattande med invandrare från avlägsna länder och kulturkretsar. Sverigedemokraterna menar att även om det finns enskilda positiva exempel så är ”den sammanlagda nettoeffekten av massinvandringen från avlägsna länder starkt negativt, såväl ekonomiskt som socialt”. Även om de hävdar att de inte är emot invandring poängteras det att ”invandringen måste hållas på en sådan nivå och vara av en sådan karaktär att den inte utgör ett hot mot vår nationella identitet eller mot vårt lands välfärd och trygghet”. De anser att asylrätten bör begränsas till en mindre mängd flyktingar och endast handla om tillfälliga uppehållstillstånd och att det vidare ska ges ett aktivt och generöst stöd till alla invandrare som vill återvända till sina hemländer.¹⁰¹

Sverigedemokraterna ser uppenbarligen en mängd negativa konsekvenser till följd av invandringen av människor från andra länder. Principprogrammet beskriver ett hot både mot den svenska nationella identiteten och den svenska välfärden, följaktligen anser de problemen vara av både ekonomisk och social karaktär. Att ställa sig kritisk mot, eller till och med vara motståndare till, invandring är inte, enligt Fredrickson, rasistiskt. Med tanke på att principprogrammet i avsnittet ”Sverigedemokraterna och nationen” (presenterat i kapitel 4.3 i denna uppsats) uttrycker att Sverigedemokraterna framförallt ställer sig tveksamma till invandring från länder som de anser har en kultur som starkt avviker från den svenska blir dock bilden mer komplicerad. Om en viss grupp exempelvis nekats uppehållstillstånd för att de kommer från ett visst land eller region, och därför automatiskt sammankopplas med vissa attityder, är det möjligt att det handlar om rasism. En individ som tillskrivs vissa givna, oföränderliga attribut på grund av sitt ursprung blir utsatt för en rasistisk attityd.

4.7 Sverigedemokraterna och religionen

Principprogrammet förkunnar att Sverigedemokraterna är för religionsfrihet och motsätter sig att någon skall drabbas av negativ särbehandling eller förföljelse på grund av sin tro. Däremot anser de att utövande av religion måste ha vissa begränsningar. Vad som helst får inte sägas eller göras i religionens namn och vare sig en person är religiös eller inte ska samma lagar och regler gälla.

¹⁰¹ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 17

Religiös tillhörighet får, enligt Sverigedemokraterna, inte ligga till grund för positiv särbehandling och religioner som gör anspråk på samhällsinflytande måste få diskuteras och kritiseras.

Sverigedemokraterna anser inte att den svenska staten varken kan eller bör vara religiöst neutral då Sverige har en historia av att vara ett kristet land. De anser att detta gör att den svenska identiteten och kulturen är sammanvävd med kristendomen och därför bör bevaras och ha en särställning i förhållande till andra religioner som finns i Sverige. Ett speciellt stycke i avsnittet ägnas åt att uttrycka åsikten att islam, ”och i synnerhet dess starka politiska och fundamentalistiska grenar”, är den religion som Sverigedemokraterna anser har haft svårast att existera tillsammans med den svenska och västerländska kulturen. De anser således att ”islamismens inflytande på det svenska samhället bör därför i största möjliga utsträckning motverkas” samt att ”invandringen från muslimska länder med starka inslag av fundamentalism bör vara mycket starkt begränsad”.¹⁰²

Som tidigare poängterat går begränsning av religiös utövning, eller ens tro, inte att benämna som rasism enligt Fredricksons definition så länge det är ett alternativ för de begränsade eller förtryckta att konvertera. Det är dock tydligt att det finns en maktaspekt där det krävs en underordning av invandrare och minoriteter om de vill anses assimilerade. Återigen blir frågan kring var gränsen går för vad som är att anse essentiellt och inneboende aktuell. Att begränsa invandringen från vissa länder med förklaringen att det är ”muslimska länder” riskerar dock att skapa en rasistisk situation då inte alla människor kan sägas ha samma uppfattningar och åsikter för att de kommer från samma plats.

4.8 Sverigedemokraterna och rättssamhället

Principprogrammet upprepar under detta korta avsnitt att människan präglas ”av både sitt biologiska, historiska, kulturella och sociala arv”. Det poängteras dock att varje individ samtidigt har en fri vilja och därför bär det primära ansvaret för sina handlingar.¹⁰³

Återigen förvirrar principprogrammet genom att nämna biologiskt arv i samma sammanhang som kultur och sociala omständigheter nämns. Hur gruppsspecifika eller individuella dessa arv är går inte

¹⁰² Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 21

¹⁰³ Sverigedemokraternas principprogram 2011, s. 29

att tillfredsställande utröna från principprogrammet trots att denna aspekt är att anses av stor vikt i frågan kring rasism.

4.9 Slutsatser

Utifrån de olika avsnitten i Sverigedemokraternas principprogram är det tydligt att de inte förespråkar en attityd som skulle innebära uppkomsten av, vad som Fredrickson kallar, en öppet rasistisk regim. Det uttrycks ingen önskan om att förbjuda äktenskap mellan olika grupper av människor, det finns inga förslag på särskilda segregationslagar och alla delar av den offentliga sektorn är öppna för alla som är svenska medborgare. Den stora frågan verkar ligga i huruvida Sverigedemokraternas attityd är att anses som rasistisk eller om den endast står för kulturell och religiös intolerans.

Det finns definitivt ett starkt fokus på kultur och det är tydligt att inte alla kulturer ses som lika bra eller lika mycket värda. Det viktigaste för Sverigedemokraterna är att hålla andra kulturer på ett sådant avstånd så att de inte påverkar den svenska. Följaktligen motsätter de sig inte andra kulturers existens så länge de inte influerar och ”hotar” bevarandet av den svenska. Det är tydligt att deras syn på nation, kultur och gemenskap är att dessa element är starkt sammanlänkade. Det finns inget ifrågasättande varken kring huruvida det verkligen är så eller, om så är fallet, huruvida detta är en önskvärd och eftersträvansvärd situation. Det är inte givet att kultur måste följa på nation, vilket Sverigedemokraterna till viss del själva verkar förstå då de i större utsträckning motsätter sig invandrare från vissa områden än andra på grund av en påstådd större kulturella skillnader gentemot den svenska kulturen. Det är framförallt inte heller givet att känslan av gemenskap måste hänga samman med den egna kulturen. Det är en möjlighet att många i Sverige idag upplever en större närhet med de som de anser kulturellt lika men det är inte ett beteende som måste finnas eller uppmuntras. Det går att bygga gemenskap på många andra sätt.

Den eventuellt rasistiska aspekten av vad som presenteras i Sverigedemokraternas principprogram består i att utröna till vilken grad kultur och religion ses som en oföränderlig del av individen. Som framkommet i de olika avsnitten presenterade tidigare i denna uppsats är inte Sverigedemokraterna främmande för en biologisk essens av någon form. Det är bara inte tydligt vad den skulle bestå av eller om den är gemensam för vissa grupper, som i så fall är detsamma som raser, eller huruvida denna essens på något sätt anses hänga ihop med kultur.

5 Diskussion

I detta kapitel kommer jag att presentera tre aspekter jag finner speciellt viktiga i sammanhanget och som jag vill lyfta för vidare diskussion.

5.1 Kraften av ett ord

Genom att endast sammankoppla ras till biologiska faktorer kan det hävdas att eftersom biologiska raser inte bevisligen existerar kan inte heller rasism göra det. Genom att prata om ras som ett förlegat begrepp finns risken att rasistiska strukturer ignoreras för att vokabulären har förändrats trots att problematiken inte har det.¹⁰⁴

Som tidigare påtalat i denna uppsats är det oerhört svårt att dra en skiljelinje mellan det som Fredrickson menar är rasism och vad som är kulturalism. Om en invandrare väljer att omfamna vad Sverigedemokraterna anser vara den svenska kulturen är det fortfarande inte självklart när assimileringen kan anses fullgjord. Det finns fortfarande en överhängande risk att en stor majoritet av de som anser sig vara etniska svenskar kommer att betrakta den till synes assimilerade invandraren med misstänksamhet. Om en människa blir misstänkliggjord på grund av sitt ursprung, trots att hans beteende går i linje med det svenska samhället, är det inte att betrakta som rasism? Om en människas kulturella ursprung ses som oföränderligt så är svaret på den frågan ja. Problematiken jag ser är dock att många hävdar att enskilda individer absolut kan anpassa sig till den svenska kulturen men samtidigt anser att de allra flesta inte gör det. Jag tror att gränsen för om invandrare ses som ovilliga eller oförmögna till assimilering är ganska oklar för de flesta. Jag kan definitivt ställa mig frågande till poängen bakom att kalla det ena rasism och det andra inte. Det är tydligt att mycket diskriminering, förtryck och lidande uppstår på grund av aspekter som faller precis utanför Fredricksons definition av rasism. Problemet när vi inte kallar det rasism är att det finns ingen annan kraftfull benämning att ge. I en tid då det kan sägas vara mer och mer rumsrent att hålla en kritisk ställning till invandring, när nationalism får ett allt starkare fäste och ”främlingsfientlig” inte längre är ett skällsord ter det sig enligt mig farligt att avgränsa vad som anses vara uttryck för rasism alltför snävt. Att kalla Sverigedemokraterna för ett rasistiskt parti jämfört med ett

¹⁰⁴ Lentin, Alana & Titley, Gavan, 2012, s. 132

invandrarkritiskt eller främlingsfientligt tror jag fortfarande gör stor skillnad i synen på dem som ett seriöst, eller icke-seriöst, politiskt alternativ.

5.3 Den antirasistiska diskursens problematik

Genom att lägga ett stort fokus på kultur, och vikten av ett bevarande av kulturer, går Sverigedemokraterna paradoxalt nog i samma linjen som kan sägas vara dagens allmänna antirasistiska diskurs. Det får sägas att det i det internationella samfundet idag anses viktigt att alla ska ha rätt till sina kulturer och religioner. Det finns en uppsjö av deklARATIONER och konventioner som bekräftar denna hållning såsom FN:s ”Declaration of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief”, ”Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities”, ”Declaration on the Rights of Indigenous Peoples” med flera.

Genom att värna om olika grupper på grund av deras religion eller kultur befästs samtidigt synen av människorna inom dessa grupper som väsentligt annorlunda från majoritetssamhället. Att uppmärksamma skillnader mellan människor för med sig risken att individer blir låsta i en viss kulturell, eller annan, tillhörighet och att grupper blir stigmatiserade. Det finns förväntningar på hur individer inom en viss kultur ska, eller bör, bete sig. Om en kultur endast bestod av vad människor inom denna kultur gjorde skulle den aldrig kunna försvinna så länge människorna existerade eftersom dessa människors handlingar, tankar, åsikter och så vidare skulle utgöra kulturen. Behovet av att bevara, och värna om, olika kulturer innebär följaktligen att kulturer inte definieras av vad dess medlemmar gör utan av vad de *borde* göra.¹⁰⁵ Kultur blir så att säga sett som fixerade enheter även av de som har en antirasistisk agenda.¹⁰⁶ Tidigare förespråkades universella rättigheter och tron på en gemensam mänsklighet som innebar att människor skulle behandlas lika oavsett etniska, religiösa eller kulturella skillnader. Nu existerar en anda bland antirasister som istället förespråkar grupprättigheter och att människor ska behandlas olika på grund av exakt samma grunder.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Malik, Kenan, 2008, s. 178

¹⁰⁶ Malik, Kenan, 2008, s. 180

¹⁰⁷ Malik, Kenan, 2008, s. 282

Genom att Sverigedemokraterna använder denna typ av språkbruk anser jag att det blir lättare att se dem som rumsrena. Det blir så att säga svårare att slå dem när de spelar på samma planhalva som den allmänna diskursen. Att skydda minoriteter är på många sätt en balansgång mellan att utöka skyddet för utsatta individer och att utpeka dem som speciella, utanför den allmänna mänskligheten. Istället för att endast förklara sin misstänksamhet mot människor från andra etniciteter med att dessa skulle vara underlägsna pekar Sverigedemokraterna på det viktiga med att bevara olika kulturer och sedvänjor. På så sätt anser jag att de försöker framställa sig som vettiga och förnuftiga då denna attityd går att återfinna bland dem som anses vara på rasismens motpol.

5.2 Ett principprogramms innebörd

En sista punkt som jag finner viktig att lyfta är hur väl ett principprogram återspeglar ett partis åsikter och vad det innebär i praktiken. Det är tydligt att det genom Sverigedemokraternas principprogram är svårt att med bestämdhet klassificera dem som rasister. Det som uttrycks verkar gå på gång hamna i ett gränsland till kulturalism. Då anser jag att det kan, och till och med bör, spekuleras i hur djupt de rasistiska spåren egentligen går bortom principprogrammet. Ett principprogram är enligt min uppfattning ett verktyg som partier använder för att locka väljare genom att tilltala så många så möjligt. Det handlar till stor del om att vara vag nog att olika personer kan läsa in olika saker i orden. För mig känns det troligt att om det går att hitta så många drag, om än inte fullt ut formulerade, av rasism i ett principprogram, som ska vara så politiskt korrekt som möjligt, är partiets egentliga åsikter ännu kraftfullare. Ett principprogram säger väldigt lite om praktiska detaljer, reformer och lagförslag men när andan av programmet så tydligt sänder kraftiga främlingsfientliga, och lite svagare rasistiska, attityder anser jag det troligt att implementeringen av dessa åsikter i praktiken blir rasistiska policies. Med tanke på vad som kan kallas åsiktsutvecklingen i Europa och Sverige angående främlingsfientlighet kan det även ses som en trolig risk att om Sverigedemokraterna idag ligger på gränsen till explicit rasism så kommer de att ha korsat den skiljelinjen med råge om några år.

6 Referenser

Artiklar

Bhatt, Chetan, "The New Xenologies of Europe: Civil Tensions and Mythic Pasts" in *Journal of Civil Society*, 2012, Vol. 8, No 3

Brah, Avtar, "Re-framing Europe: En-gendered Racism, Ethnicities and Nationalisms in Contemporary Western Europe" in *Feminist Review*, 1993, No 45

Fernando, Suman, "Race and culture issues in mental health and some thoughts on ethnic identity" in *Counselling Psychology Quarterly*, 2012, Vol. 25, No. 2

Lentin, Alana & Titley, Gavan, "The crisis of 'multiculturalism' in Europe: Mediated minarets, intolerable subjects" in *European Journal of Cultural Studies*, 2012, Vol. 15, No. 2

Taras, Raymond, "'Islamophobia never stands still': race, religion, and culture" in *Ethnic and Racial Studies*, 2013, Vol. 36, No. 3

Böcker

Fredrickson, George M., *Racism: a short history*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 2002

Malik, Kenan, *Strange fruit: why both sides are wrong in the race debate*, One World, Oxford, 2008

Webbsidor

Sverigedemokraternas hemsida, "Vår politik", http://sverigedemokraterna.se/?page_id=10670, senast besökt 2014-01-10

Övriga referenser

Sverigedemokraternas principprogram 2011, Tryckversion 1.0, 2012-02-17